

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060107

DOM
2024-05-21
Stockholm

Mål nr
M 2484-23

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2023-02-03 i mål nr M 4945-22,
se bilaga A

PARTER

Klagande

1. Miljönämnden i Ekerö kommun
Box 205
178 23 Ekerö

2. B.J.

3. N.J.

Motpart

O.S.

Ombud: Advokaterna C.H. och D.E.
holmgrenhansson ADVOKATBYRÅ AB
Sveavägen 33
111 34 Stockholm

SAKEN

Föreläggande att inkomma med provtagningsplan m.m. för fastigheten 6:3 i Ekerö
kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen avslår överklagandena.

Dok.Id 2034770

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.avd6@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00–16:30

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Miljönämnden i Ekerö kommun, liksom **B.J.** och **N.J.**, har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska ändra mark- och miljödomstolens dom och fastställa nämndens beslut.

O.S. har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Miljönämnden i Ekerö kommun har vidhållit vad den har anfört tidigare samt tillagt och förtydligat bl.a. följande. Även om **O.S.** inte varit bosatt inom fastigheten är han rätt adressat. Detta då han som delägare och hyresvärd har haft faktisk och rättslig möjlighet att ingripa mot den deponeringsverksamhet som pågick från förvärvet till när verksamheten avslutades någon gång på 1970-talet. Att **O.S.**, enligt egen utsago, haft ett perifert och passivt delägarskap i fastigheten fräntar honom inte ansvar över verksamheten.

B.J. och **N.J.**, har vidhållit vad de har anfört tidigare samt tillagt och förtydligat bl.a. följande. **O.S.** hyrde under en längre tid ut sitt hus till en byggherre som använde deponin för att i den slänga avfall från verksamheten. Han hade som ägare av fastigheten möjlighet att hindra sina hyresgäster och andra från att slänga avfall i deponin, men gjorde inte det. Även om han inte bodde på fastigheten hade han ett ansvar att inte tillåta att fastigheten användes som deponi.

O.S. har vidhållit vad han har anfört tidigare samt tillagt och förtydligat bl.a. följande. Han har endast varit en mycket perifer och passiv delägare i fastigheten. Han har aldrig varit folkbokförd eller själv bott på fastigheten. Han har inte haft faktisk rådighet över gropan och inte heller tillåtit verksamheten. Varken han eller hans bror har bedrivit någon kommersiell verksamhet på fastigheten utan endast ägt den som privatpersoner. Det har vidtagits för tidpunkten adekvata åtgärder när användandet av gropan upphört efter att kommunal sophantering införts. Gropan har övertäckts enligt då gällande praxis. Han har aldrig haft sin stuga på fastigheten uthyrd till någon som

bedrev någon kommersiell verksamhet där. Han har varken tillfört något avfall i gropen eller förvarat avfallet i gropen.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Den fråga som Mark- och miljööverdomstolen har att ta ställning till är om ett föreläggande om markundersökningar i preventivt syfte enligt 26 kap. 22 § miljöbalken kan riktas mot den tidigare fastighetsägaren O.S. Enligt nämnda bestämmelse är den som bedriver en verksamhet eller vidtar en åtgärd som kan befaras medföra olägenheter för människors hälsa eller miljön eller den som annars är skyldig att avhjälpa en olägenhet från sådan verksamhet, skyldig att utföra sådana undersökningar av verksamheten och dess verkningar som behövs för tillsynen.

Mark- och miljööverdomstolen instämmer inledningsvis i underinstansernas bedömning att det kan befaras att den aktuella deponin kan medföra olägenheter för miljön. Ett föreläggande om markundersökning är således motiverat. (Se även motsvarande bedömning i MÖD 2020:38, vilket rättsfall avser prövning av samma deponi som i aktuellt mål.)

Ett föreläggande att utföra markundersökningar kan enligt 26 kap. 22 § andra ledet miljöbalken riktas mot en tidigare fastighetsägare. Detta får dock anses förutsätta att den tidigare fastighetsägaren har varit delaktig i den aktiva verksamheten (jfr MÖD 2020:38). Sådan delaktighet skulle enligt Mark- och miljööverdomstolen kunna utgöras av t.ex. ett passivt godkännande av en deponeringsverksamhet.

O.S. har inte varit bosatt på fastigheten och det är oklart i vilken omfattning han har vistats på denna under den period som han var fastighetsägare. Det är inte visat att O.S. har deltagit i deponeringsverksamheten. Därtill kommer att det inte heller genom utredningen är visat i vilken utsträckning han var medveten om att det pågick deponeringsverksamhet på fastigheten under tiden som han var fastighetsägare. Utredningen ger därmed inte stöd för bedömningen att han passivt ska anses ha

godtagit denna och att han därigenom ska anses ha varit delaktig i den aktiva verksamheten. Inte heller i övrigt har det framkommit någon omständighet som föranleder att O.S. kan tillskrivas ansvar enligt aktuell bestämmelse.

Mark- och miljööverdomstolen instämmer således i mark- och miljödomstolens samt länsstyrelsens bedömning att nämnden inte har haft stöd för att rikta föreläggandet mot O.S. Överklagandena ska därför avslås.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättslagmannen Claes-Göran Sundberg, hovrättsrådet Åsa Hanna, referent, tekniska rådet Claes Becker och tf. hovrättsassessorn Johan Corell.

Föredragande har varit Jennifer Jarebro.

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2023-02-03
meddelad i
Nacka

Mål nr M 4945-22

PARTER

Klagande

1. B.J.
2. N.J.
3. Miljönämnden i Ekerö kommun
Box 205
178 23 Ekerö

Motpart

O.S.

Ombud: Advokat C.H. och biträdande jurist D.E.
holmgrenhansson ADVOKATBYRÅ AB
Sveavägen 33
111 34 Stockholm

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länstyrelsen i Stockholms läns beslut 2022-06-16 i ärende nr 505-48105-2021, se bilaga 1

SAKEN

Föreläggande att inkomma med provtagningsplan m.m. för fastigheten 6:3 i Ekerö kommun

---

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen avslår överklagandet.

BAKGRUND

Miljönämnden i Ekerö kommun (*nämnden*) beslutade den 9 juni 2021 att förelägga O.S. att inkomma med en provtagningsplan, resultat från miljötekniska undersökningar och en riskbedömning av deponin inom fastigheten 6:3. För föreläggandet, se Länsstyrelsen i Stockholms läns (*länsstyrelsen*) beslut, bilaga 1. O.S. överklagade nämndens beslut och yrkade att föreläggandet skulle upphävas i sin helhet. Länsstyrelsen beslutade den 16 juni 2022 att bifalla överklagandet och upphävde nämndens beslut. B.J., N.J. och nämnden har nu överklagat länsstyrelsens beslut.

YRKANDEN M.M.

B.J., N.J. och nämnden har yrkat att länsstyrelsens beslut ändras och att nämndens beslut om föreläggande fastställs.

B.J. och N.J. har som stöd för sitt yrkande anfört i huvudsak följande. Deponering pågick under den tid O.S. var ägare till fastigheten. Hans bror N.S. bodde på fastigheten under denna tid. O.S. hade dock lika mycket rådighet över fastigheten som hans bror N.S. hade. O.S. hyrde ut sitt hus till en man med en byggfirma. Enligt vittnesuppgifter från grannar användes deponin till stor del av denne byggherre som kastade firmans avfall i deponin. Enligt grannar slängdes allt från målarfärgsburkar till gamla kylskåp i deponin och O.S. var på plats med jämna mellanrum för att titta till sitt hus. Enligt uppgifter från grannar pågick dessutom deponeringsverksamheten fram till dess att groppen täcktes över på 90-talet. O.S. har upplåtit platsen för deponering. O.S. hade kunnat förbjuda sin hyresgäst att slänga firmans avfall i deponin. O.S. har även i övrigt haft faktisk och rättslig möjlighet att ingripa mot deponeringsverksamheten i egenskap av delägare till fastigheten under den tid som fastigheten användes som aktiv deponeringsverksamhet. Vidare undanhöll O.S. information om deponin då han vid fastighetsöverlåtelsen mellan å ena sidan A.S. och Y.S. och å andra sidan B.J. och N.J. agerade ombud för A.S. och Y.S.

Till stöd för sin talan har B.J. och N.J. lämnat in utdrag ur fastighetsboken, protokoll avseende fastighetsklyvning samt reklamation gentemot A.S. och Y.S.

Nämnden har till stöd för sitt yrkande anfört i huvudsak följande. O.S. värvade fastigheten 1959 tillsammans med N.S. Uppgifter förekommer om att deponering skedde redan innan förvärvet. Såvitt nämnden vet har det inte skett någon professionell verksamhet på fastigheten. A.S. och Y.S:s ombud uppgav i tidigare mål att N.S. enbart låtit användningen av fastigheten fortgå, det vill säga låtit folk i byn slänga avfall i gropen. Eftersom N.S. och O.S. förvärvade fastigheten tillsammans och deponeringen fortsatt fram till någon gång på 1970-talet, förutsätter nämnden att även O.S. låtit den pågående användningen fortgå. Nämnden anser mot den bakgrunden att O.S. haft faktisk och rättslig möjlighet att ingripa mot deponeringsverksamheten i egenskap av delägare till fastigheten under tiden som fastigheten användes som aktiv deponeringsverksamhet. Att O.S. inte varit bosatt på fastigheten föranleder ingen annan bedömning.

Länsstyrelsen hänvisar till rättsfallet MÖD 2020:38 där Mark- och miljööverdomstolen framhåller att avgörandet inte generellt bör uppfattas så att i fall då någon miljöskada inte har konstaterats, ett föreläggande kan riktas mot den som inte har varit delaktig i den aktiva verksamheten men eventuellt kan komma att träffas av ett ansvar (och då begränsat till skada som uppkommit under dennes tid som ägare) om den som aktivt har bedrivit den miljöfarliga verksamheten inte kan hållas ansvarig. Enligt Mark- och miljööverdomstolen skulle det motsatta synsättet få alltför långtgående konsekvenser för den som skulle kunna vara att anse som tidigare verksamhetsutövare på grund av att denne ägt marken där en avslutad deponi är belägen. Till skillnad från A.S. och Y.S. har O.S. varit delägare till fastigheten under tiden som deponeringsverksamheten varit aktiv. O.S. har därför haft rådighet över verksamheten.

Därav anser nämnden att O.S. har upplåtit platsen för deponering och bör kunna åläggas ett avhjälpandeansvar enligt 10 kap. 2 § miljöbalken, om en miljöskada konstateras. Nämnden bedömer att ett beslut om föreläggande om markundersökning i preventivt syfte är motiverat med stöd av 26 kap. 22 § miljöbalken och O.S. kan tillskrivas ansvar.

DOMSKÄL

För bakgrund samt tillämpliga bestämmelser, se länsstyrelsens beslut, bilaga 1.

Mark- och miljödomstolen har gått igenom handlingarna i målet samt övervägt vad klagandena har anfört i mark- och miljödomstolen. Domstolen instämmer sammanfattningsvis i länsstyrelsens bedömning med de skäl som länsstyrelsen har angett i det överklagade beslutet.

I rättsfallet MÖD 2020:38, som gäller ansvaret för att utföra markundersökningar för den avfallsgrop som prövas i detta mål, har Mark- och miljööverdomstolen kommit fram till att det inte är utrett att gropen medför en föroreningskada i den mening som följer av 10 kap. miljöbalken. Det är därför inte möjligt att rikta ett föreläggande att genomföra markundersökningar med stöd av 10 kap. miljöbalken. Nämnden har istället valt att utforma ett föreläggande enligt 26 kap. 22 § riktat mot den tidigare fastighetsägaren O.S.

Utgångspunkten är att ett föreläggande enligt 26 kap. 22 § miljöbalken riktas mot den som är verksamhetsutövare. Ett föreläggande om markundersökningar kan också riktas mot den som annars är skyldig att avhjälpa en olägenhet från sådan verksamhet. Av rättsfallet MÖD 2011:25 följer att det inte är uteslutet att rikta ett föreläggande om markundersökningar mot någon av de som skulle kunna åläggas ett avhjälpandeansvar enligt 10 kap. miljöbalken om en föroreningskada senare konstateras. Det är alltså det rättsfallet som Mark- och miljödomstolen har uttalat sig om i MÖD 2020:38 när domstolen uttalat att rättsfallet inte kan tolkas som att i fall då någon miljöskada inte har konstaterats, ett föreläggande kan riktas mot den

som inte har varit delaktig i den aktiva verksamheten men eventuellt kan komma att träffas av ett avhjälpandeansvar.

I frågeställningen om huruvida O.S. såsom tidigare fastighetsägare har varit aktivt delaktig i en verksamhet på ett sådant sätt att ett föreläggande kan riktas mot honom, trots att en föreningsskada inte har konstaterats, har länsstyrelsen i det överklagade beslutet redogjort för omständigheterna och sin bedömning. Mark- och miljödomstolen ansluter sig i alla delar till den bedömningen och det som har framförts i överklagandena motiverar inte domstolen att komma fram till någon annan slutsats.

Överklagandet ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-02)

Överklagande senast den 24 februari 2023.

Jonas Manole

Ulrika Haapaniemi

I domstolens avgörande har rådmannen Jonas Manole, ordförande, och tekniska rådet Ulrika Haapaniemi deltagit. Föredragande har varit beredningsjuristen Nils Hjort.

O.S.

Ombud: Advokat C.H. och jurist D.E.

NACKA TINGSRÄTT
Avdelning 4

INKOM: 2022-07-11
MALNR: M 4945-22
AKTBIL: 4

Överklagande av beslut om föreläggande att inkomma med provtagningsplan m.m. avseende fastigheten 6:3, Ekerö kommun

Beslut

Länsstyrelsen upphäver det överklagade beslutet.

Beskrivning av ärendet

Bakgrund

På fastigheten 6:3 finns ett område som har använts som deponi för avfall, en s.k. avfallsgrop. Deponeringen pågick, enligt uppgift, fram till några år in på 1970-talet. Det finns uppgifter om att bl.a. bilvrak och hushållssopor har lämnats i avfallsgropen. Det har inte kunnat uteslutas att även annat avfall som vitvaror och byggavfall deponerats. År 1959 förvärvade N.S. och O.S. fastigheten 6:1 (som senare delades genom klyvning till 6:2, 6:3 och 6:4). N.S:s döttrar, A.S. och Y.S., ärvde fastigheten år 1982. Nuvarande fastighetsägare, N.J. och B.J., förvärvade fastigheten år 2006 av A.S. och Y.S. N.J. och B.J. var, enligt uppgift, vid förvärvet ovetande om avfallsgropen. N.J. och B.J. har låtit provta brunsvatten på fastigheten och anför att analysrapporterna visar att vattnet är negativt påverkat. År 2012 initierade de hos miljönämnden i Ekerö kommun ett tillsynsärende med anledning av misstanke att deponin är orsaken till att vattnet har påverkats negativt.

Miljönämnden i Ekerö kommun beslutade den 1 juni 2016, dnr. MIL.2012.186, MN § 44, bl.a. att förelägga A.S. och Y.S.

att inkomma med en provtagningsplan, genomföra undersökningar och utföra en riskbedömning av en deponi på fastigheten 6:3. Föreläggandet var förenat med vite. Beslutet överklagades till länsstyrelsen, som i beslut den 2 oktober 2017 upphävde nämndens beslut. Länsstyrelsens beslut överklagades till mark- och miljödomstolen, som i dom den 6 april 2018 avvisade B.J:s och N.J:s överklagande. I samma dom prövade mark- och miljödomstolen miljönämndens överklagande i sak och avslog detta. Såväl miljönämnden som B.J. och N.J. överklagade till Mark- och miljööverdomstolen, som i beslut den 21 december 2018 (mål nr M 4221-18) upphävde underinstansens avvisningsbeslut och återförvisade målet till mark- och miljödomstolen för fortsatt behandling i den del som avsåg B.J:s och N.J:s överklagande. Mark- och miljööverdomstolen vilandeförklarade målet i den del som avsåg nämndens överklagande. I dom den 3 december 2019 avslog mark- och miljödomstolen B.J:s och N.J:s överklagande (mål nr M 13853-19). Domen överklagades till Mark- och miljööverdomstolen som i dom den 4 december 2020, mål nr M 4221-18 och M 13853-19 (MÖD 2020:38), fann att det inte fanns stöd för att förelägga A.S. och Y.S. att vidta markundersökningar, och avslog därför överklagandena.

Nu aktuellt beslut

Miljönämnden i Ekerö kommun (nämnden) beslutade den 9 juni 2021, dnr. MIL.2012.186, MN § 21, att förelägga O.S. att inkomma med en provtagningsplan, resultat från miljötekniska undersökningar och en riskbedömning av deponin inom fastigheten 6:3 enligt följande:

1. Provtagningsplan

a) Upprätta en provtagningsplan för undersökning av förorening från deponin inom fastigheten 6:3. Deponins ungefärliga utbredning framgår i bilaga 1. Provtagningsplanen ska innehålla de uppgifter som anges i Svenska Geotekniska Föreningens Fälthandbok (SGF Rapport 2:2013).

Av provtagningsplanen ska det framgå hur man avser att undersöka:
- förekommande föroreningar i deponin och
- eventuell spridning av föroreningar i mark och grundvatten från deponin

I provtagningsplanen ska det tydligt framgå vilken bakgrundsinformation, exempelvis kartor ortofoton, tidigare markundersökningar, intervjuer och arkivhandlingar som valet av provpunkter har baserats på. Placering av provpunkter ska utföras där så är teknisk möjligt och på flera djup i marklagren för att eventuella föroreningars vertikala och horisontella utbredning ska kunna fastställas.

b) Provtagningsplanen ska skriftligen redovisas till miljöenheten för bedömning senast 3 månader efter att beslutet vunnit laga kraft.

2. Miljöteknisk undersökning

a) Genomföra och bekosta miljötekniska undersökningar i enlighet med framtagna provtagningsplan enligt punkt 1. Antalet prover ska anpassas så att tillräcklig information erhålles för att en adekvat riskbedömning av de förorenade området ska kunna utföras. Undersökningarna ska genomföras enligt anvisningarna i SGF Rapport 2:2013. Medier som ska omfattas är mark och grundvatten.

Av undersökningarna ska följande framgå:

- karakterisering av föroreningar i deponin*
- spridning av föroreningar från deponin i mark och grundvatten*
- analyser av prover ska omfatta analysparametrar relaterade till deponin*
- analyserna ska utföras så att jämförelse med lämpliga riktvärden för förorenad mark kan göras.*

Undersökningarna ska vara utförda och redovisade i en rapport tillsammans med en förenklad riskbedömning avseende föroreningarna för området. Riskbedömningen ska utgå från Naturvårdsverkets rapport "Riskbedömning av förorenade områden" (rapport 5977). Av riskbedömningen ska tydligt framgå vilka risker som finns med området idag och i framtiden.

b) Rapporten ska skriftligen redovisas till miljönämnden senast 3 månader efter det att miljöenheten godkänt inkommen provtagningsplan enligt punkt 1.

Nämnden motiverade beslutet i huvudsak enligt följande. Sedan miljöenheten utförde ansvarsutredningen inför utredning år 2016 har det framkommit nytt underlag i ärendet. N.S. och O.S. förvärvade 6:1 (senare uppstyckad till 6:2, 6:3 och 6:4) tillsammans den 2 januari 1959 enligt uppgifter i fastighetsboken. O.S. ägde sedan 6:1 tillsammans

med N.S. fram till dess att N.S. avled år 1980. Efter 1980 ägde A.S., Y.S., I.S. och O.S. 6:1 tillsammans fram till klyvningen år 1990.

Den 30 april 2021 utförde miljöenheten i Ekerö kommun en kompletterande ansvarsutredning för att utreda om O.S. bär det juridiska ansvaret enligt miljöbalken för de undersökningar som behöver genomföras inom fastigheten 6:3 med anledning av deponin.

Miljöenhetens slutsats efter den kompletterande ansvarsutredningen 2021 är att den tidigare fastighetsägaren O.S. bör betraktas som ansvarig verksamhetsutövare då han har upplåtit platsen för deponering. Om förorening konstateras inom 6:3 bedömer miljöenheten att det föreligger ett verksamhetsutövaransvar som kan utkrävas enligt 10 kap. 2 § miljöbalken. Vidare bedömer miljöenheten att miljönämnden kan rikta ett föreläggande om markundersökning mot O.S. med stöd av 26 kap. 22 § miljöbalken. Hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken ska enligt gällande rättspraxis tillämpas på ett sådant sätt att miljö kvalitetsmålen kan uppfyllas. Miljöenheten bedömer att det kan befaras att deponin inom 6:3 kan medföra olägenheter för människors hälsa eller miljön och att det därmed är motiverat med ett föreläggande om att vidta markundersökningar i preventivt syfte. Detta för att kunna bedöma miljö- och hälsorisker. Miljöenheten bedömer att den tidigare fastighetsägaren O.S. är rätt adressat för föreläggandet och anser det motiverat att förelägga O.S. att inkomma med en provtagningsplan till miljöenheten inför provtagningen. Detta för att miljöenheten ska kunna tillse att provtagning sker inom en rimlig omfattning.

O.S. har överklagat nämndens beslut och yrkar att det ska upphävas i sin helhet. Han har anfört i huvudsak följande till stöd för sin talan. Ekerö kommuns beslut är felaktigt. Han bär inte något ansvar enligt miljöbalkens bestämmelser. Ekerö kommuns ansvarsutredning är även den felaktig. På fastigheten 6:3 har det fram till omkring år 1970 slängts diverse avfall i vad som har kallats för ”gropen”. Folk från byn har under många år använt ”gropen” för att slänga sopor i avsaknad av någon annan fungerande lösning i kommunen. Den här typen av ”avfallsgropar” var ett vanligt samhällsproblem fram tills i början av 1970-talet när kommunal sophämtning infördes. I Sverige har avfallshanteringen för hushållens sopor sedan länge varit en kommunal angelägenhet. Ekerö kommun måste anses ha godkänt att det funnits en avfallstipp på fastigheten i vilken stora delar av byns befolkning slängt diverse avfall under många år. Avfallstippen har med kommunens vetskap fungerat som den enda avfallshanteringen i byn. Sophanteringen var innan kommunen tog över

sophanteringen på 1970-talet ett utbrett samhällsproblem och det var vanligt med den här typen av ”avfallsgropar” i Sverige. Gropen på den aktuella fastigheten handlar om en mycket gammal avslutad sogrop som omhändertagits och övertäckts enligt det regelverk som gällde vid tidpunkten för försäljningen av fastigheten. Vid övertäckandet togs kontakt med kommunen som ordnade med täckjord och godkände åtgärden. Gropen är således övertäckt enligt de miljökrav som gällde vid tidpunkten för övertäckningen. På 1980- och 1990-talet var det en vanlig metod att täcka tidigare avfallsgropar enligt det s.k. Bradfordsystemet. O.S:s brorsdöttrar A.S. och Y.S. har tidigare förelagts av kommunen att vidta åtgärder redan år 2016. I samband med detta lät de P.B. vid NIRAS Sweden AB upprätta två rapporter avseende miljösituationen på fastigheten. Ingen av rapporterna påvisat någon form av föroreningar vilket även Mark- och miljööverdomstolen konstaterat i sin dom den 4 december 2020 i målen M 13853-19 och M 4221-18. Det finns således inga skäl att rikta ett föreläggande i preventivt syfte mot O.S. att vidta någon markundersökning enligt 26 kap. 22 § miljöbalken eftersom detta redan gjorts. Makarna J förvärvade fastigheten utan el och vatten och de har själva borrarat efter vatten. Brunnen är placerad nordöst om bostadshuset och i höjd led ovanför gropen. Det kan konstateras att vatten sällan rinner uppåt. Mot bakgrund av Mark och miljööverdomstolens dom den 4 december 2020 i målen M 13853-19 och M 4221-1 så finns det ingen koppling mellan ev. föroreningar i gropen och ev. förorenat brunnsvatten. Som även framgår av bilagorna 1-2 har dricksvattnet när det provtagits både 2008 och 2012 var tjänligt och drickbart. Det har inte framkommit något nytt i ärendet som föranleder någon annan slutsats. Han har själv aldrig bott på fastigheten, han har heller aldrig slängt något i gropen eller vidtagit någon åtgärd som har bidragit till en föroreningsskada. Det har varit hans bror N.S. som bott och verkat på fastigheten och haft den faktiska rådigheten över den. I förvaringsfall ska krav i första hand riktas mot den verksamhetsutövare som gett upphov till deponin och i andra hand mot fastighetsägaren som förvarar deponin på sin fastighet och därför bedriver en passiv miljöfarlig verksamhet. Det är den som har rådighet över förvaringsverksamheten som betraktas som verksamhetsutövare. O.S. har enbart varit en mycket perifer och passiv delägare i fastigheten. Han har inte haft faktisk rådighet över gropen och inte heller tillåtit verksamheten. Det bör även framhållas att man vidtagit för tiden adekvata åtgärder när användandet av gropen upphört när kommunal sophantering införts och att gropen senare har övertäckts enligt gällande praxis. Kommunen har varit medvetna om gropens existens. Gropen har täckts med hjälp av och godkännande av kommunen. Vilket även var i linje med dåtidens bestämmelser. Den enda verksamhetsutövaren som kan bära det primära ansvarssubjektet och ska ansvara för att utföra de

undersökningar och provtagningar som anses behövliga på fastigheten är således kommunen eller nuvarande fastighetsägare. Ekerö kommun har inte tagit hänsyn till de argument som O.S. framfört när frågan har prövats. Det noteras även att det av protokollet från Ekerö kommuns beslut framgår att miljönämnden har haft mindre än två dagar på sig att gå igenom och göra en korrekt bedömning av O.S:s yttrande. Det ifrågasätts därför om O.S. hans yttrande har kunnat beaktas på ett skäligt sätt. Den korta beredningstiden antyder snarast att Ekerö kommun redan på förhand fattat beslutet och därmed inte beaktade de omständigheter och fakta som framfördes.

O.S. har till sitt överklagande bifogat utlåtande avseende fastigheten, daterade den 25 maj 2016 respektive den 28 september 2016, utfärdade av Niras Sweden AB. I utlåtandena anges sammanfattningsvis följande. Utifrån genomförda analyser av brunnsvatten går det inte att påvisa att brunnen nåtts av föroreningar. Däremot förefaller den naturliga bakgrunden av uran i materialet som brunnen borrats eller grävts i, alternativt konstruerats av, vara tämligen hög, vilket i sin tur ger upphov till höga om även inte dramatiska radonhalter i vattnet. Grumligheten har varierat i vattenproverna över tiden och orsaken till detta är inte klar. Principiellt kan skogsavverkning som leder till att nya markytor exponeras för nederbörd och vind leda till ökad partikeltransport. Den genomförda provtagningen av markmaterial indikerar ingen förekomst av förorening. Proverna är inte tagna på relevant ställe och med en metod som kan ifrågasättas varvid dragna slutsatser är högst tveksamma. I rapporterna påvisas inget som ens antyder att fastigheten rymmer en förorening eller påverkats av förorening. Rapporterna är utredningsmässig bristfälliga.

B.J. och N.J. (nuvarande ägare av fastigheten 6:3) har yttrat sig i ärendet. De har anfört bl.a. följande. Överklagandet beskriver inte de verkliga förhållanden som råder, det är spretigt, motsägelsefullt och även direkt felaktigt i några fall. Det bör framgå att ”sopgropen” ligger endast cirka 50 meter från Mälaren, att den delen av Mälaren ingår i ett vattenskyddsområde samt att det handlar om ett gammalt lertag. I lertaget har tagits lera ner till det djup där ett sandlager börjar. Lakvatten från avfallsgropen följer sannolikt sandlagret ut till Mälaren samt nedåt till grundvattnet. Ett tydligt tecken på att lakvatten går ut i Mälaren är att det på våren, när tjälén släppt, så är sjövattnet vid strandkanten täckt av ett oljeskimmer. 6:4 består till största delen av berg och skog, bara en liten del består av ängsmark. O.S. har enligt överklagandet haft den mindre stugan vid vattnet utlyrd och det ska påpekas att en av hyresgästerna arbetade på en bygg/städfirma. Den hyresgästen kastade – enligt flera vittnen – stora mängder byggavfall och uttjänata vitvaror i ”gropen”. Det är högst

sannolikt att O.S. kände till detta. Den beskrivning av tidigare genomförd provtagning som återges i texten ger en förvrängd bild av verkligheten. Eftersom de, nuvarande fastighetsägare, enligt miljöbalken inte kan gräva eller borra i själva soptippen utan att ansvaret då övergår till dem, var de tvungna att ta proverna i lermarken utanför själva deponin. Provtagningsutrustningen var mycket primitiv och kom inte ner på önskat djup. Det har alltså inte tagits några prover i själva gropen och en professionell provtagning är därför nödvändig. O.S:s ombud har även i inlagor i andra ärenden själva hävdad att provtagningen har gjorts på fel sätt och på fel plats. Det framgår inte i redogörelsen att ”gropen” använts till så mycket mer än bara dumpning av hushållssopor. Enligt grannar som hörts under ed i tingsrätten ligger där åtminstone fem till sex skrotbilar och mängder med annat skräp och skrot som till exempel gamla vitvaror och byggsopor. Betänk att ”gropen” är 50 till 60 meter lång, 15 till 20 meter bred och 5 meter djup. Det innebär att ”gropen” innehåller mellan 3 750 till 6 000 kubikmeter skrot, avfall och sopor. De kan heller inte utnyttja tomtmarken fullt ut. En yta på cirka 1000 m² är helt obrukbar. I detta stycke har O.S. kommit med för dem nya uppgifter. Han påstår att kommunen ordnade med täckjord och godkände övertäckningen av sopgropen. Han vet till och med att gropen täcktes enligt Bradfordsystemet. Detta visar på ett stort engagemang trots att han varit en så perifer och passiv fastighetsägare som beskrivs under punkt 4.4.1 i överklagandet. Dessutom är det märkligt att kommunen påstås ha godkänt övertäckningen. De har vid ett flertal tillfällen frågat kommunen om just detta och hela tiden fått svaret att de inte kan hitta några som helst dokument om den saken och att ingen nu anställd tjänsteman eller nu aktiv politiker har något minne av något sådant ärende. Kanske kan O.S. kan minnas något namn på någon handläggare, inspektör eller motsvarande och komplettera överklagandet med det? Det borde inte vara så svårt att minnas det eftersom övertäckningen skedde så sent som på 1990-talet. Kanske även ett någorlunda exakt årtal kan anges? Det är högst förvånande att någon typ av konsult kan sitta vid sitt skrivbord på sitt kontor i Stockholm och påstå att en viss soptipp inte är förorenad. O.S. hänvisar även till provtagningsprotokoll avseende dricksvattnet där det framgår att vattnet är tjänligt. Vad är syftet med det? Det var ju efter dessa protokoll dricksvattnet blev förgiftat. Där har O.S. inte hänvisat till något protokoll. O.S. skriver att de, makarna J, förvärvade fastigheten utan el och vatten. Det är sant, men vad är det för konstigt med det? Vad har elen med saken att göra? Och eftersom det saknades dricksvatten borrhade de en brunn nordväst om det kommande bostadshuset, inte nordöst som O.S. påstår. Brunnen borrhades till 81 meters djup och vattnet var alldeles utmärkt och smakade bra. Efter ett par månader sinade brunnen och de var tvungna att ”trycka” densamma. Efter det blev både mängden vatten och vattenkvalitén bra

igen. Vad de inte visste då var att de hade borrar en brunn 65 meter från en soptipp. År 2012 blev vattnet plötsligt förgiftat och helt odrickbart och det var när vi gjorde efterforskningar om vad det kunde bero på som avfallsdeponin blev känd för dem. O.S. hävdar att det förgiftade vattnet inte kan bero på ”sopgropen” eftersom den ligger ”nedströms”. På det djup brunnen får sitt vatten följer grundvattnet sprickbildningar i berggrunden och någon specifik föroreningskälla kan inte uteslutas. Att O.S. enbart varit en mycket perifer och passiv delägare och aldrig har bott på den omtvistade fastigheten befriar honom på intet sätt från något ansvar och han har naturligtvis haft full rådighet över allt som försiggått på fastigheten. Det O.S. menar är naturligtvis att han inte varit intresserad eller brytt sig om vad som hänt på fastigheten och det är en helt annan sak. O.S. hävdar att Ekerö kommun inte lagt ner tillräckligt med tid att begrunda O.S:s yttrande. Man ska då veta att Ekerö kommun arbetat mycket länge med detta ärende. Det är ungefär tio år sedan de först anmälde saken till kommunen. Alldeles säkert har de omständigheter som anförts i yttrandet varit kända sedan tidigare. O.S. påstår att det är kommunen eller nuvarande fastighetsägare som ska ansvara för undersökningar och provtagningar som anses behövliga. Då har O.S. inte tagit hänsyn till de bestämmelser i miljöbalken som fråntar en fastighetsägare allt ansvar för föroreningar om han inte kände till detta vid förvärvet. Hade de vetat om ”gropen” hade de naturligtvis aldrig köpt fastigheten. När de köpte fastigheten 6:3 var O.S. ombud för systrarna S och det är väldigt märkligt att han då inte berättade att det på fastigheten fanns en avfallsdeponi som var övertäckt enligt Bradfordsystemet. Det är ju uppenbart att han inte glömt sopgropen. Det är också märkligt att kommunen beviljade förhandsbesked för bygglov och senare bygglov när de – enligt O.S. – kände till ”gropen”.

År 2006 förvärvade de fastigheten till ett pris på två miljoner. Inget vatten fanns och inget avlopp. Ombudet för säljarna (systrarna A.S. och Y.S.) var O.S., systrarnas farbror, samt Mäklaren för Små Slott AB. Ingen av dessa upplyste om att det fanns en övertäckt avfallsgrop på fastigheten. Om de hade vetat att denna fanns hade vi aldrig köpt tomten. De har blivit grundlurade av dessa och det har även framkommit att systrarna S haft vetskap om deponin. År 2012 blev vattnet förgiftat i brunnen och i samband med det så kom det till deras kännedom att denna avfallsgrop finns på fastigheten. De anmälde saken till kommunen i mars samma år. I 10 år har de nu kämpat och mått otroligt dåligt. De har lagt ut hur mycket pengar som helst på advokater, vattenrening, olika företag som de trott skulle kunna hjälpa dem medan familjen S. har klarat sig undan ansvar. O.S. var ägare till hela fastigheten 6:1 tillsammans med sin bror (systrarnas pappa), som sedan styckades i tre delar år 1990. Under hela hans tid som ägare användes ”gropen” som soptipp av boende i närheten.

Detta var O.S. mycket väl medveten om. Det minsta O.S. nu kan åläggas att göra är en provtagning i gropen, eftersom ingen sådan gjorts. De har i tio år undrat hur innehållet i deponin (bilbatterier, kylskåp, målarfärg, bilvrak m.m.) påverkar deras hälsa.

Motivering till beslutet

Frågan i ärendet är om nämnden haft fog för att förelägga O.S. att på fastigheten 6:3 upprätta en provtagningsplan samt genomföra och bekosta en miljöteknisk undersökning i enlighet med vad som anges i nämndens beslut. Nämndens beslut utgör länsstyrelsens prövningsram i ärendet, varför länsstyrelsen inte här kan ta ställning i frågor som rör annat än den aktuella deponin.

O.S. var delägare i fastigheten mellan åren 1959 och 1980, men har inte bott på fastigheten. Det framgår i ärendet att tippning i den aktuella deponin pågick ett par år in på 1970-talet. Huruvida det har uppstått någon förorening av omkringliggande mark eller vatten till följd av deponin är oklart. Enligt kommunens ansvarsutredning har förhöjda metallhalter uppmätts i en närliggande brunn. Det har emellertid inte fastslagits vad som är orsak till dessa förhöjda halter.

Finns det skäl för undersökning av marken?

I 10 kap. miljöbalken regleras avhjälpandeansvar vid konstaterade miljöskador. Mark- och miljööverdomstolen (MÖD) har i dom den 4 december 2020, mål nr M 4221-18 och M 13853-19 (MÖD 2020:38), funnit att det inte finns någon konstaterad förorening på den aktuella platsen. Det finns därför inte stöd för att besluta om föreläggande att vidta markundersökningar enligt 10 kap. miljöbalken. I fall då någon föroreningsskada inte har konstaterats kan beslut om föreläggande om markundersökningar meddelas med stöd av 26 kap. 22 § miljöbalken om det finns skäl att befara att marken är förorenad och att den eventuella föroreningen kan befaras medföra olägenheter för människors hälsa eller miljön. MÖD fann i den aktuella domen att även om deponins innehåll inte är helt klarlagt innehåller den sådant avfall som typiskt sett kan förorena kringliggande mark långt efter det att avfallet lämnats där kan det befaras att deponin kan medföra olägenheter för miljön. MÖD fann därför att ett föreläggande om markundersökningar är motiverat. Länsstyrelsen finner inte nu skäl att frångå den bedömningen. Nämnden har alltså haft fog för att fortsätta att driva ärendet och utreda om det finns någon möjlig adressat för föreläggandet.

Är O.S. rätt adressat för föreläggandet?

Frågan är därefter om ett föreläggande om markundersökningar kan riktas mot O.S., dvs. om han är rätt adressat i ärendet.

I 26 kap. 22 § miljöbalken anges bl.a. att den som bedriver en verksamhet eller vidtar en åtgärd som kan befaras medföra olägenheter för människors hälsa eller miljön eller den som annars är skyldig att avhjälpa en olägenhet från sådan verksamhet är skyldig att utföra sådana undersökningar av verksamheten och dess verkningar som behövs för tillsynen.

Den som *bedriver* en verksamhet är den som vid tidpunkten för föreläggandet är att anse som verksamhetsutövare. Som MÖD konstaterade i MÖD 2020:38 kan inte en tidigare markägare föreläggas att utföra en sådan undersökning med stöd av denna del av bestämmelsen i 26 kap. 22 § miljöbalken.

Enligt bestämmelsen kan även den som *annars är skyldig att avhjälpa en olägenhet från verksamhet som kan befaras medföra olägenheter för människors hälsa eller miljön* föreläggas att utföra markundersökningar. Ett sådant föreläggande kan enligt praxis beslutas när någon miljöskada inte har konstaterats och föreläggandet kan även riktas mot den som har avslutat den verksamhet som befaras ha förorenat marken (se MÖD 2011:25).

En avgörande fråga i ärendet är alltså om O.S. enligt andra ledet i 26 kap. 22 § miljöbalken kan anses vara skyldig att avhjälpa den befarade miljöskadan.

Enligt 10 kap. 2 § miljöbalken är det den som har genererat avfallet eller orsakat skadorna genom sin verksamhet – verksamhetsutövaren – som är primärt ansvarig för avhjälpan, enligt principen om att förorenaren ska betala. Enligt 10 kap. 3 § miljöbalken kan också en fastighetsägare som har förvärvat en förorenad fastighet bli ansvarig för avhjälpan. Fastighetsägarens ansvar enligt 3 § är emellertid subsidiärt till verksamhetsutövares enligt 2 §.

I detta fall kan konstateras att den verksamhet som befaras ha gett upphov till föroreningar inte är en professionell yrkesverksamhet. Enligt utredningen i ärendet var det närboende privatpersoner som använde gropen på fastigheten 6:3 för att slänga avfall i. Länsstyrelsen kan inte av handlingarna i ärendet utläsa i vilken utsträckning N.S. och O.S. var medvetna om nyttjandet av deponin under den tid den användes aktivt. Det får dock enligt

länsstyrelsens mening, utifrån vad som framgår av ärendets handlingar, förutsätts att de hade kännedom om att platsen användes som deponi av närboende. Eventuellt skulle N.S. i egenskap av fastighetsägare och boende på fastigheten kunna ses som en verksamhetsutövare som kan träffas av avhjälpandeansvar om förorening konstateras. Det får anses vara ostridigt i ärendet att O.S. inte har varit delaktig i den aktiva verksamheten som nu är ifråga. Eftersom N.S. har avlidit finner länsstyrelsen att det inte finns någon verksamhetsutövare som skulle bli primärt ansvarig enligt 10 kap. 2 § miljöbalken om en förorening konstateras på fastigheten.

MÖD bedömde i MÖD 2020:38 att ett föreläggande inte kunde riktas mot A.S. och Y.S. eftersom de inte varit delaktiga i den aktiva verksamheten. Skillnaden i förevarande ärende är att O.S. var delägare i fastigheten under en period då deponiverksamheten fortfarande pågick aktivt. Länsstyrelsen finner att O.S., i egenskap av f.d. fastighetsägare därför eventuellt skulle kunna träffas av ett avhjälpandeansvar enligt 10 kap. miljöbalken.

Såsom rättsläget får förstås, och som MÖD även gav uttryck för i MÖD 2020:38, är det *inte uteslutet att rikta ett föreläggande om markundersökningar mot någon som eventuellt skulle kunna åläggas ett avhjälpandeansvar enligt 10 kap. miljöbalken för det fall en miljöskada konstateras. Avgörandet bör dock enligt MÖD:s mening inte generellt uppfattas så att, i fall då någon miljöskada inte har konstaterats, ett föreläggande kan riktas mot den som inte har varit delaktig i den aktiva verksamheten men eventuellt kan komma att träffas av ett ansvar (och då begränsat till skada som uppkommit under dennes tid som ägare) om den som aktivt har bedrivit den miljöfarliga verksamheten inte kan hållas ansvarig.* – Detta synsätt innebär att det i praxis finns ett bedömningsutrymme i situationer som den nu förevarande.

I egenskap av fastighetsägare får O.S. antas ha haft ett visst mått av rådgighet över verksamheten. Länsstyrelsen konstaterar dock att MÖD i MÖD 2020:38 har lagt stor vikt vid att adressaterna inte varit delaktiga i den aktiva verksamheten. Länsstyrelsen finner i detta fall att de faktum att O.S. inte aktivt deltagit i den aktuella verksamheten, att han ägt fastigheten i egenskap av privatperson samt att han inte varit bosatt på fastigheten medför att han inte kan tillskrivas ansvar enligt 26 kap. 22 § i denna fråga.

Sammanfattning

Länsstyrelsen bedömer att vad som framkommit av ärendeunderlaget visar att O.S. inte är rätt adressat i ärendet, och att nämnden därmed inte har haft stöd för att rikta föreläggande med stöd av 26 kap. 22 § miljöbalken mot honom. Överklagandet ska därför bifallas på så sätt att nämndens beslut upphävs.

Bestämmelser m.m. som beslutet grundas på

Av 2 kap. 8 § miljöbalken följer att alla som bedriver eller har bedrivit en verksamhet eller vidtagit en åtgärd som medfört skada eller olägenhet för miljön ansvarar till dess skadan eller olägenheten har upphört för att denna avhjälpas i den omfattning det kan anses skäligt enligt 10 kap. I den mån det föreskrivs i balken kan i stället skyldighet att ersätta skadan eller olägenheten uppkomma.

10 kap. miljöbalken ändrades genom bestämmelser som trädde i kraft den 1 augusti 2007. Enligt övergångsbestämmelserna till denna ändring ska äldre bestämmelser fortfarande gälla för miljöskador som orsakats av utsläpp, händelser eller tillbud som har ägt rum före den 1 augusti 2007. I detta ärende anges alltså bestämmelserna i 10 kap. miljöbalken i deras lydelse före den 1 augusti 2007.

Enligt 10 kap. 1 § miljöbalken ska kapitel 10 tillämpas på mark- och vattenområden samt byggnader och anläggningar som är så förorenade att det kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön.

Av 10 kap. 2 § miljöbalken följer att ansvarig för efterbehandling av sådana områden, byggnader eller anläggningar som anges i 1 § är den som bedriver eller har bedrivit en verksamhet eller vidtagit en åtgärd som har bidragit till föroreningen (verksamhetsutövare).

Av 10 kap. 3 § miljöbalken framgår att om någon verksamhetsutövare inte kan utföra eller bekosta efterbehandling av en förorenad fastighet är var och en efterbehandlingsansvarig som förvärvat fastigheten och vid förvärvet känt till föroreningarna eller då borde ha upptäckt dem.

Enligt 26 kap. 9 § miljöbalken får en tillsynsmyndighet i det enskilda fallet besluta om de förelägganden och förbud som behövs för att denna balk samt föreskrifter, domar och andra beslut som har meddelats med stöd av balken ska följas. Mer ingripande åtgärder än vad som behövs i det enskilda fallet får inte tillgripas.

Det anges i 26 kap. 22 § första stycket miljöbalken att den som bedriver en verksamhet eller vidtar en åtgärd som kan befaras medföra olägenheter för människors hälsa eller miljön eller den som annars är skyldig att avhjälpa en olägenhet från sådan verksamhet är skyldig att utföra sådana undersökningar av verksamheten och dess verkningar som behövs för tillsynen.

I MÖD 2020:38 anfördes följande i fråga om situationen på fastigheten 6:3 i förhållande till MÖD 2011:25. Med utgångspunkt i detta avgörande (MÖD 2011:25, länsstyrelsens anmärkning) framstår det visserligen inte som uteslutet att rikta ett föreläggande om markundersökningar mot någon av de som skulle kunna åläggas ett avhjälpandeansvar enligt 10 kap. miljöbalken för det fall en miljöskada skulle konstateras. I MÖD 2011:25 var det dock helt tydligt att det bolag som föreläggandet riktades mot var det subjekt som aktivt hade bedrivit den miljöfarliga verksamheten och som skulle ha det primära och fulla ansvaret för avhjälpande enligt 10 kap. 2 § miljöbalken om en miljöskada konstaterades. Avgörandet bör enligt Mark- och miljööverdomstolens mening inte generellt uppfattas så att, i fall då någon miljöskada inte har konstaterats, ett föreläggande kan riktas mot den som inte har varit delaktig i den aktiva verksamheten men eventuellt kan komma att träffas av ett ansvar (och då begränsat till skada som uppkommit under dennes tid som ägare) om den som aktivt har bedrivit den miljöfarliga verksamheten inte kan hållas ansvarig.

Du kan överklaga beslutet

Se bilaga med överklagandehänvisning.

Beslutande

Beslutet har fattats av jurist Anna-Mona Herrburth.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Bilagor

1. Överklagandehänvisning mark- och miljödomstolen

Kopia till:

Miljönämnden i Ekerö kommun, miljokontoret@ekero.se
N.J. och B.J.

MN § 21

MIL.2012.186

Utredning av potentiellt förorenad mark - Sånga-Nibbla 6:3

Beslut

Miljönämnden beslutar att förelägga Olav Sedman (19380615-0037) att inkomma med en provtagningsplan, resultat från miljötekniska undersökningar och en riskbedömning av deponin inom fastigheten Sånga-Nibbla 6:3 enligt följande:

1. Provtagningsplan

- a) Upprätta en provtagningsplan för undersökning av förorening från deponin inom fastigheten Sånga-Nibbla 6:3. Deponins ungefärliga utbredning framgår i bilaga 1. Provtagningsplanen ska innehålla de uppgifter som anges i Svenska Geotekniska Föreningens Fälthandbok (SGF Rapport 2:2013).

Av provtagningsplanen ska det framgå hur man avser att undersöka:

- förekommande föroreningar i deponin och
- eventuell spridning av föroreningar i mark och grundvatten från deponin

I provtagningsplanen ska det tydligt framgå vilken bakgrundsinformation, exempelvis kartor, ortofoton, tidigare markundersökningar, intervjuer och arkivhandlingar som valet av provpunkter har baserats på. Placering av provpunkter ska utföras där så är teknisk möjligt och på flera djup i marklagren för att eventuella föroreningars vertikala och horisontella utbredning ska kunna fastställas.

- b) Provtagningsplanen ska skriftligen redovisas till miljöenheten för bedömning senast 3 månader efter att detta beslut vunnit laga kraft.

2. Miljöteknisk undersökning

- a) Genomföra och bekosta miljötekniska undersökningar i enlighet med framtagna provtagningsplan enligt punkt 1. Antalet prover ska anpassas så att tillräcklig information erhålles för att en adekvat riskbedömning av de förorenade området ska kunna utföras. Undersökningarna ska genomföras

enligt anvisningarna i SGF Rapport 2:2013. Medier som ska omfattas är mark och grundvatten.

Av undersökningarna ska följande framgå:

- karakterisering av föroreningar i deponin
- spridning av föroreningar från deponin i mark och grundvatten
- analyser av prover ska omfatta analysparametrar relaterade till deponin
- analyserna ska utföras så att jämförelse med lämpliga riktvärden för förorenad mark kan göras

Undersökningarna ska vara utförda och redovisade i en rapport tillsammans med en förenklad riskbedömning avseende föroreningarna för området. Riskbedömningen ska utgå från Naturvårdsverkets rapport "Riskbedömning av förorenade områden" (rapport 5977). Av riskbedömningen ska tydligt framgå vilka risker som finns med området idag och i framtiden.

b) Rapporten ska skriftligen redovisas till miljönämnden senast 3 månader efter det att miljöenheten godkänt inkommen provtagningsplan enligt punkt 1.

Överklagande

Beslutet kan överklagas hos Länsstyrelsen enligt bilaga "Hur du överklagar".

Information om avgift

Timavgiften för tillsyn enligt miljöbalken är enligt Ekerö kommuns taxa för närvarande 1 289 kronor. I avgiften ingår tid för inläsning, kontakter med parter, samråd med andra myndigheter, restid, inspektioner, beredning i övrigt samt beslut. Beslut om tillsynsavgift kan komma att fattas vid ett senare tillfälle.

Ärendebeskrivning

En lertäkt inom Sånga-Nibbla 6:3 har enligt uppgift använts som deponi för diverse avfall (hushållssopor, bilvrak, metallskrot mm). Deponering har enligt uppgift skett på fastigheten sedan tiden före 1959 då Nils och Olav Sedman förvärvade dåvarande fastigheten Sånga-Nibbla 6:1 (senare uppstyckad till Sånga-Nibbla 6:2, 6:3 och 6:4). Deponering pågick, såvitt miljöenheten kan bedöma, fram till några år in på 1970-talet då kommunal sophämtning infördes.

Nuvarande fastighetsägare Bengt och Nina Jacobsson förvärvade fastigheten Sånga-Nibbla 6:3 år 2006 utan vetskap om deponin. I mars 2012 informerade fastighetsägarna miljöenheten i Ekerö kommun att vattnet på deras fastighet konstaterats otjänligt och att en dittills okänd deponi på fastigheten misstänks vara orsaken.

Beslut om att ingen kan hållas ansvarig för deponin 2014

Efter diverse utredningsåtgärder konstaterade miljönämnden i Ekerö kommun i beslut den 29 januari 2014 att ingen kunde hållas ansvarig för undersökningar av deponin, men att det trots det fanns ett behov av sådana. Efter överklagande av beslutet, återförvisade länsstyrelsen i beslut den 21 maj 2015 ärendet till miljönämnden för vidtagande av ytterligare åtgärder.

Ansvarsutredning inför utredning 2016

Den 7 april 2016 utförde miljöenheten i Ekerö kommun en ansvarsutredning inför utredning för att tydliggöra vem som enligt miljöbalken bär det juridiska ansvaret för de undersökningar som behöver genomföras inom fastigheten Sånga-Nibbla 6:3 med anledning av deponin. Miljöenhetens slutsats efter ansvarsutredningen 2016 var att Anette och Yvonne Sedman har ett ansvar att utreda vad deponin, den passiva miljöfarliga verksamheten, de bedrivit under de 24 år de var fastighetsägare för Sånga-Nibbla 6:3 har bidragit till. Miljöenheten hittade då inte uppgifter om att Olav Sedman varit fastighetsägare.

Beslut om provtagningsplan, undersökningar och riskbedömning 2016

Den 1 juni 2016 beslutade miljönämnden i Ekerö kommun att förelägga Anette och Yvonne Sedman att inkomma med en provtagningsplan, genomföra undersökningar och utföra en riskbedömning av deponin inom Sånga-Nibbla 6:3. Detta beslut överklagades och den 4 december 2020 mottog miljöenheten till slut Mark- och miljööverdomstolens dom i mål M 4221-18 och M 13853-19. MÖD fastslog att det kan befaras att deponin inom Sånga-Nibbla 6:3 kan medföra olägenheter för människors hälsa eller miljön och att det därmed är motiverat med ett föreläggande om att vidta markundersökningar i preventivt syfte i enlighet med 26 kap. 22 § MB. Däremot menade MÖD att det inte går att förelägga Anette och Yvonne Sedman om att inkomma med provtagningsplan, genomföra undersökningar och utföra en riskbedömning av deponin inom Sånga-Nibbla 6:3. Detta på grund av att Anette och Yvonne Sedman inte längre äger marken där deponin är belägen och inte heller har varit delaktiga i den aktiva verksamheten.

Nytt underlag i ärendet

Sedan miljöenheten utförde ansvarsutredningen inför utredning 2016 har det framkommit nytt underlag i ärendet. Nils Sedman och Olav Sedman förvärvade Sånga Nibbla 6:1 (senare uppstyckad till Sånga-Nibbla 6:2, 6:3 och 6:4) tillsammans den 2 januari 1959 enligt uppgifter i fastighetsboken. Olav Sedman ägde sedan Sånga-Nibbla 6:1 tillsammans med Nils Sedman fram till Nils avled år

1980. Efter 1980 ägde Anette Sedman, Yvonne Sedman, Igun Sedman och Olav Sedman Sånga-Nibbla 6:1 tillsammans fram till klyvningen år 1990, enligt protokoll från fastighetsbildningsmyndigheten.

Kompletterande ansvarsutredning inför utredning 2021

Den 30 april 2021 utförde miljöenheten i Ekerö kommun en kompletterande ansvarsutredning inför utredning för att utreda om Olav Sedman bär det juridiska ansvaret enligt miljöbalken för de undersökningar som behöver genomföras inom fastigheten Sånga-Nibbla 6:3 med anledning av deponin. Miljöenhetens bedömning av ansvaret är redovisat i "bedömning av miljörättsligt ansvar för utredning av potentiellt förorenat område, fastigheten Sånga-Nibbla 6:3" daterad 2021-04-30 och sammanfattas nedan.

Miljöenhetens slutsats efter den kompletterande ansvarsutredningen 2021 är att den tidigare fastighetsägaren Olav Sedman bör betraktas som ansvarig verksamhetsutövare då han har upplåtit platsen för deponering. Om förorening konstateras inom Sånga-Nibbla 6:3 bedömer miljöenheten att det föreligger ett verksamhetsutövaransvar som kan utkrävas enligt 10 kap. 2 § MB. Eftersom Olav Sedman skulle kunna åläggas ett avhjälpansvaret enligt 10 kap. Vidare bedömer miljöenheten att miljönämnden kan rikta ett föreläggande om markundersökning mot Olav Sedman med stöd av 26 kap. 22 § MB.

Kommunicering

Miljöenheten har kommunicerat miljöenhetens bedömning av det miljörättsliga ansvaret för utredning av potentiellt förorenat område inom fastigheten Sånga-Nibbla 6:3 med Olav Sedman mellan den 30 april 2021 och den 7 juni 2021.

Den 7 juni inkom Olav Sedmans juridiska ombud Holmgrenhanssons Advokatbyrå AB med synpunkter på miljöenhetens ansvarsbedömning. Olav Sedman bestrider att han har ett ansvar enligt miljöbalkens bestämmelser och anser att ansvarsutredningen är felaktig. Yttrandet skickades till miljönämndens ledamöter på morgonen den 8 juni som underlag inför nämndmötet på kvällen den 9 juni.

Lagstöd

Miljö kvalitetsmål

I Sverige bedrivs ett omfattande arbete med att undersöka och åtgärda förorenade områden. Detta i syfte att förhindra skador och olägenhet för människors hälsa och miljön. Till stöd för myndigheternas arbete finns bland annat miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö och Miljöbalken, vars mål är en hållbar utveckling.

Enligt Miljöbalkens mål (1 kap. 1 §) ska en hållbar utveckling främjas genom bland annat att följa de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken. Den som vidtar en åtgärd ska vidta skäligen försiktighetsmått och begränsningar för att förebygga olägenhet för människors hälsa eller miljön. Samtliga bestämmelser i miljöbalken ska tillämpas så att miljöbalkens mål och syfte uppnås på bästa sätt. När det råder tveksamhet om vad som ska beslutas bör miljö kvalitetsmålen vara vägledande och det som gynnar hållbar utveckling väljas¹.

Efter riksdagsbeslut den 22 juni 2010 har miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö följande lydelse:
Förekomsten av ämnen i miljön som har skapats i eller utvunnits av samhället ska inte hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden. Halterna av naturfrämmande ämnen är nära noll och deras påverkan på människors hälsa och ekosystemen är försumbar. Halterna av naturligt förekommande ämnen är nära bakgrundsnivåerna.

Den 26 april 2012 beslutade regeringen om preciseringar och etappmål i miljömålssystemet. Bland annat preciseras att med målet Giftfri miljö avses:

- den sammanlagda exponeringen för kemiska ämnen via alla exponeringsvägar inte är skadlig för människor eller den biologiska mångfalden,
- förorenade områden är åtgärdade i så stor utsträckning att de inte utgör något hot mot människors hälsa eller miljön

Miljönämndens mål

Den 12 juni 2019 beslutade Miljönämnden MN § 28 att anta 9 mål för mandatperioden 2019-2022. Ett av dessa mål är att nämnden ska arbeta för giftfri miljö för barn och ungdomar.

Miljöbalken

Hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken (MB) ska enligt gällande rättspraxis tillämpas på ett sådant sätt att miljö kvalitetsmålen kan uppfyllas.

Då eventuella föroreningar som orsakats av deponin inom Sänga-Nibbla 6:3 främst uppkommit före den 1 augusti 2007 används 10 kap. MB i dess lydelse före den 1 augusti 2007.

Enligt 2 kap. 3 § MB ska alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd utföra de skyddsåtgärder, iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. Dessa försiktighetsmått ska vidtas så snart det finns skäl att anta att en verksamhet eller åtgärd kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön.

Enligt 2 kap. 7 § MB ska kraven på hänsyn enligt 2 kap. 2–6 § MB endast gälla i den utsträckning det inte kan anses orimligt att uppfylla dem. Vid denna bedömning ska särskild hänsyn tas till nyttan av skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått jämfört med kostnaderna för sådana åtgärder.

Enligt 2 kap. 8 § MB ska alla som bedriver eller har bedrivit en verksamhet eller vidtagit en åtgärd, som har medfört skada eller olägenhet för miljön ansvara för att skadan avhjälpas i den omfattning det kan anses skäligt enligt 10 kap. MB till dess att skadan eller olägenheten upphört. Istället för att avhjälpa skadan kan skyldighet att ersätta skadan eller olägenheten uppkomma.

Enligt 9 kap. 1 § avses miljöfarlig verksamhet vara bland annat utsläpp av avloppsvatten, fasta ämnen, gas från mark, byggnader eller anläggningar i mark. Användning av mark, byggnader eller anläggningar på ett sätt som kan medföra olägenhet för människors hälsa eller miljön genom annat utsläpp än som avses ovan eller förorening av mark, luft, vattenområden eller grundvatten anses även vara miljöfarlig verksamhet.

I 9 kap. 3 § MB klargörs vad som menas med olägenhet för människors hälsa i enlighet med miljöbalkens definition. Med olägenhet för människors hälsa avses störning som enligt medicinsk eller hygienisk bedömning kan påverka hälsan menligt och som inte är ringa eller helt tillfällig.

Enligt 10 kap. 1 § MB ska 10 kapitlet tillämpas på mark- och vattenområden samt byggnader och anläggningar som är så förorenade att det kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön.

Enligt 10 kap. 2 § MB är den som bedriver eller har bedrivit en verksamhet eller vidtagit en åtgärd som har bidragit till föroreningen verksamhetsutövare och ansvarig för efterbehandlingen av sådana områden, byggnader eller anläggningar som anges i 10 kap. 1 §.

Enligt 10 kap. 4 § MB ska den som är ansvarig för att avhjälpa en föroreningskada i skälig omfattning utföra eller bekosta det avhjälpande som på grund av föroreningen behövs för att förebygga, hindra eller motverka att skada eller olägenhet uppstår för människors hälsa eller miljön.

En tillsynsmyndighet får enligt 26 kap. 9 § MB bl.a. meddela de förelägganden som behövs i ett enskilt fall för att miljöbalken skall efterlevas. Mer ingripande åtgärder än vad som behövs får enligt samma stadga inte tillgripas.

Tillsynsmyndigheten får enligt 26 kap. 21 § MB förelägga den som bedriver verksamhet eller vidtar en åtgärd som det finns bestämmelser om i denna balk eller i föreskrifter som meddelats med stöd av balken, att till myndigheten lämna de uppgifter och handlingar som behövs för tillsynen. Detsamma gäller också för den som annars är skyldig att avhjälpa olägenheter från sådan verksamhet.

Enligt 26 kap. 22 § MB är den som bedriver en verksamhet som kan befaras medföra olägenhet för människors hälsa eller miljön, eller den som annars är skyldig att avhjälpa olägenheter från sådan verksamhet, skyldig att utföra sådana undersökningar av verksamheten och dess verkningar som behövs för tillsynen.

Miljöenhetens bedömning

Miljöenheten bedömer att det kan befaras att deponin inom Sånga-Nibbla 6:3 kan medföra olägenheter för människors hälsa eller miljön och att det därmed är motiverat med ett föreläggande om att vidta markundersökningar i preventivt syfte. Detta för att kunna bedöma miljö- och hälsorisker.

Miljöenheten bedömer att den tidigare fastighetsägaren Olav Sedman är rätt adressat för föreläggandet enligt vad som framgår av ansvarsbedömningen daterad 30 april 2021, se bilaga 2.

Miljöenheten anser att det är motiverat att förelägga Olav Sedman att inkomma med en provtagningsplan till miljöenheten inför provtagningen. Detta för att miljöenheten ska kunna tillse att provtagning sker inom en rimlig omfattning.

Olav Sedmans synpunkter i yttrandet den 7 juni 2021 föranleder inte att miljöenheten ändrar sin bedömning av att Olav Sedman bär det juridiska ansvaret enligt miljöbalken för de undersökningar som behöver genomföras inom fastigheten med anledning av deponin.

Miljöenheten anser sammanfattningsvis att föreläggandet inte är mer ingripande än vad som är motiverat i ärendet.

Bilagor:

1. Situationsplan över deponins ungefärliga utbredning
2. Bedömning av miljörettsligt ansvar för utredning av potentiellt förorenat område, fastigheten Sånga-Nibbla 6:3 2021-04-30 (inkluderar miljöenhetens tidigare ansvarsutredning inför utredning 2016 samt Mark- och miljööverdomstolens dom 2020-12-04 i Mål M 4221-18 och M 13853-19)
3. Hur du överklagar till Länsstyrelsen

Sändlista:

Olov Sedman (delgivning)
Holmgrenhansson Advokatbyrå AB (juridiskt ombud för Sedman)

Miljönämnden
Box 205
178 23 Ekerö

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
2021-06-09

Bengt och Nina Jacobsson (delgivning)
Juristfirma Elisabeth Bernin AB (juridiskt ombud för Jacobssons)